

חוזר מינהל הסיעוד

ה' חשון תש"פ
03 נובמבר 2019
אסמכתא: 514972619
חוזר מס': 155/19

לכבוד:
מנהלות הסיעוד בבתי החולים
מנהלות הסיעוד בקהילה/בריאות הציבור

נושא: אומדן, מניעה וטיפול בכאב על ידי אחות מוסמכת במערך האשפוז והקהילה

חוזר זה מבטל ומעדכן את חוזר מינהל הסיעוד מס' 44 מיום 4.7.2001 בנושא "הנחיות מקצועיות - אומדן כאב"

רקע:

כאב הוא סימפטום סובייקטיבי. חווית הכאב הינה אישית, רב מימדית ומושפעת מגורמים רבים כגון: תרבות, אמונה, ניסיון קודם, סגנון התמודדות ומצב נפשי. הבאת מטופל לנוחות הינה אחת המטרות החשובות בעבודתה של האחות המוסמכת. איתור כאב בשלבי המוקדמים בטרם יתגבר, הוא שלב ראשוני ביישום מטרות. על אומדן הכאב להיות יזום ושגרתי. ממצאי האומדן מהווים בסיס להתערבות מכוונת להבאת המטופל לתחושת הקלה ונוחות. לכאב לא משוכך השלכות גופניות ונפשיות שליליות על המטופל. טיפול הולם בכאב עשוי להפחית סבל, לשפר תפקוד, להפחית תחלואה ותמותה ולהקטין סיכון להפיכת כאב חריף לכרוני.

מטרות החוזר:

1. הגדרת תחומי סמכות ואחריות האחות המוסמכת באומדן, מניעה וטיפול בכאב במערך האשפוז והקהילה
2. קביעת עקרונות כלליים למניעה וטיפול בכאב

תאריך יישום ההנחייה: מרץ 2020

אחריות ליישום:

מנהלות הסיעוד בכל מוסדות הרפואה באשפוז ובקהילה

ב ב ר כ ה,

ד"ר שושי גולדברג
אחות ראשית ארצית
וראשת מינהל הסיעוד

עיקרי ההנחיה:**1. הגדרות**

- א. כאב: חוויה תחושתית ורגשית לא נעימה הקשורה לנזק ממשי או פוטנציאלי לרקמות
- ב. כאב חד/אקוטי: כאב המופיע בעקבות מחלה, פציעה או ניתוח ונעלם זמן קצר לאחר ריפוי הרקמות
- ג. כאב מתמשך/כרוני: כאב הממשיך להתקיים מעבר לזמן הריפוי הצפוי של הרקמות
- ד. כאב לא מאוזן : כאב שגורם לסבל, פוגע בתפקוד של המטופל ו/או כאב שאינו משתפר למרות מתן של יותר משלוש מנות הצלה ביממה ו/או טיפולים נוספים
- ה. אומדן כאב: הערכת כאב באמצעות תשאול המטופל ו/ או כלי אומדן מותאם במטרה לאפיין את הכאב ולסייע בהתאמת טיפול
- ו. אומדן כאב חוזר: הערכת השפעת הטיפול בכאב

2. אחריות וסמכות האחות המוסמכת

- א. לזהות ולאתר מטופל החווה כאב ו/או מטופל בפוטנציאל לחוות כאב
- ב. לבצע אומדן כאב באמצעות כלי אומדן מותאם
- ג. להיות שותפה בבניית תכנית התערבות למניעה וטיפול בכאב ובתופעות הלוואי של הטיפול תוך שיתוף צוות רב מקצועי
- ד. לטפל בכאב ובתופעות הלוואי בהתאם לתוכנית הטיפול באמצעים לא תרופתיים ובאמצעים תרופתיים המקובלים במוסד הרפואי
- ה. להעריך את יעילות הטיפול ובטיחותו תוך התייחסות לתופעות לוואי וסיבוכים
- ו. להדריך את המטופל ובני משפחתו למניעה וטיפול בכאב
- ז. לדווח ולהפנות לגורם מקצועי נוסף בהתאם לצורך

3. איתור והערכת מטופל הסובל מכאב

- א. איתור מטופל הסובל מכאב ייעשה באמצעות כלי אומדן המותאם לגילו ולמצבו הקוגניטיבי של המטופל
- ב. כלי האומדן יתייחס לקיום/העדר כאב ועוצמתו
- ג. כלי האומדן יכלול את המאפיינים הבאים:
 - מבחין בהקלה או החמרה של עוצמת הכאב
 - מתאים לביטויים מילוליים ובלתי מילוליים
- ד. בעוצמת כאב בינוני ומעלה, אומדן הכאב יכלול לפחות את מיקום הכאב (בנוסף לעוצמת הכאב) מאפיינים נוספים כגון: אופי, תדירות ומשך הכאב יוגדרו בהתאם לצורך ויותאמו למצב המטופל, מתארי הטיפול ובהתאם להנחיות הנהלת הסייעוד במוסד

ה. אומדן הכאב יבוצע בהתאם להנחיות בטבלה:

מערך האשפוז	מחלקה לרפואה דחופה	מחלקות/יחידות בבית החולים שאינן יחידות אשפוז	מערך הקהילה	בית המטופל
קהל יעד	האחות המוסמכת תבצע אומדן כאב לכל מטופל שהתקבל לאשפוז	האחות המוסמכת תבצע אומדן כאב למטופל שסובל או עלול לסבול מכאב בשל מצבו הרפואי	האחות המוסמכת תבצע אומדן כאב לכל מטופל שהתקבל למחלקה לרפואה דחופה	האחות המוסמכת תבצע אומדן כאב לכל מטופל בביתו בעת ביקור בית
עיתוי ביצוע אומדן כאב בקבלה	במסגרת איסוף הנתונים הראשוני, בסמוך לקבלת המטופל ולא יאוחר מ 12 שעות ראשונות לאשפוז	בהגעת המטופל לבדיקת אחות	במסגרת איסוף הנתונים הראשוני, עם קבלת המטופל	בביקור בית ראשון למטופל
תדירות ביצוע אומדן כאב	אומדן כאב יתבצע לכל מטופל לפחות אחת ליממה	אומדן כאב יתבצע לכל מטופל לפחות סביב פעולה הכרוכה בכאב	אומדן כאב יתבצע לכל מטופל לפחות אחת ליממה	האחות המוסמכת תבצע אומדן כאב למטופל שסובל או עלול לסבול מכאב בשל מצבו הרפואי בכל ביקור בית
תדירות ביצוע אומדן כאב באוכלוסיות מיוחדות	<ul style="list-style-type: none"> במערך בריאות הנפש אומדן כאב יבוצע בהתאם לקריטריונים שיקבעו על ידי הנהלת הסיעוד במוסד במחלקות / מוסדות אשפוז ממושך אומדן כאב יבוצע לפחות אחת לשבוע 			

ו. ממצאי אומדן הכאב יהוו בסיס לתוכנית התערבות למניעה וטיפול בכאב

4. אומדן כאב חוזר בעוצמת כאב בינוני ומעלה

אומדן כאב חוזר בעוצמת כאב בינוני ומעלה יבוצע בהתאם למצב המטופל והטיפול בו ועל פי קריטריונים שיקבעו על ידי הנהלת הסיעוד במוסד

5. אוכלוסיות ומצבים מיוחדים

הנחיות לאומדן, מניעה וטיפול בכאב בכל מוסד יכללו התייחסות לאוכלוסיות ולמצבים מיוחדים ובהתאם למתארי הטיפול כגון: אי ספיקת כליות/כבד, שימוש כרוני באופיואידים, התמכרות, מטופלים מונשמים, מטופלים עם תחלואה נפשית, נשים בהריון, הנקה, תינוקות וילדים, כאב פרוצדורלי, מטופלים בסוף החיים ועוד

6. עקרונות במניעה וטיפול בכאב

- א. מטרת הטיפול בכאב הינה הפחתת הכאב באופן המאפשר התקדמות בהתאם למטרות הטיפול וליעדי המטופל
- ב. ניתן להבחין בין כאב אקוטי הדורש זיהוי והתערבות תוך הערכה תכופה של עוצמת הכאב לבין כאב כרוני המצריך התייחסות רחבה תוך בחינת השלכות הכאב על התפקוד ואיכות החיים
- ג. טיפול בכאב יינתן באמצעים תרופתיים ואמצעים שאינם תרופתיים תוך שילוב שיטות טיפול ומשככי כאב ממשפחות שונות
- ד. כאב המפריע לתפקוד ו/ או לרווחת המטופל מחייב התייחסות נוספת כגון: התערבות שאינה תרופתית, מתן טיפול תרופתי, דיווח/ הפנייה לגורם מטפל נוסף ועוד
- ה. כאב שנמשך/ צפוי שימשך רוב שעות היממה ו/או מפריע לתפקוד המטופל ו/או גורם לסבל מצריך טיפול קבוע נוגד כאב סביב השעון
- ו. כאב לא מאוזן מצריך הערכה מחודשת וביצוע התאמות בתוכנית הטיפול
- ז. קיימת חשיבות לשיתוף צוות רב מקצועי במידת הצורך
- ח. הדרכה ושיתוף המטופל/ בן משפחה/ אחר משמעותי במניעה וטיפול בכאב חשובה להצלחת הטיפול ולמניעת תופעות לוואי וסיבוכים אפשריים

7. תיעוד

תיעוד אומדן כאב, מתן טיפול בכאב, יעילות הטיפול, הדרכה לרבות הפניה ומעורבות צוות רב מקצועי במידת הצורך יהוו חלק מרשומת המטופל

8. רצף הטיפול

- א. לקראת שחרור ממערך האשפוז יש להעריך את הצורך בהמשך טיפול בכאב ולוודא מתן המלצות רפואיות בהתאם למצב המטופל לרבות ירידה הדרגתית במינון האופיואידים במידה ונדרש
- ב. אומדן הכאב לרבות הטיפול שניתן והדרכת המטופל יתועדו במכתב שחרור סיעודי/ מכתב העברה סיעודי למחלקה/ יחידה אחרת בתוך ומחוץ לבית החולים

9. באחריות מנהלת הסיעוד בכל ארגון

לקיים עדכון ידע בנושא מניעה וטיפול בכאב לפחות אחת לשלוש שנים

רשימת תפוצה:

המנהל הכללי
המשנה למנהל הכללי
הנהלה מורחבת
י"ר הסתדרות האחים והאחיות בישראל
מנהלי בתי חולים
מנהלי אגפים רפואיים בקופות החולים
מנהלי מחוזות
קרפ"ר - צה"ל
קרפ"ר - שירות בתי הסוהר
קרפ"ר - משטרת ישראל
ראשי חוג לסיעוד
מנהלות בתי ספר לסיעוד